

Využití metody Hudební elipsa Ireny Krškové v mateřské škole

Tereza Krhovská

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tereza Krhová**
Osobní číslo: **H200126**
Studijní program: **B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Využití metody Hudební elipsa Ireny Krškové v mateřské škole**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o hudebních činnostech v předškolním vzdělávání.
Vymezení teoretických východisek zaměřených na rozvoj hudebnosti dětí předškolního věku.
Příprava sady aktivit pro děti předškolního věku s využitím metody Hudební elipsa Ireny Krškové.
Realizace a ověření sady aktivit ve vybrané mateřské škole.
Evaluace sady aktivit a zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

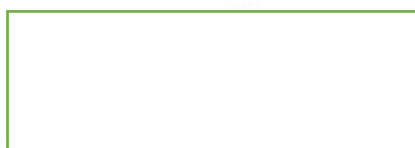
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

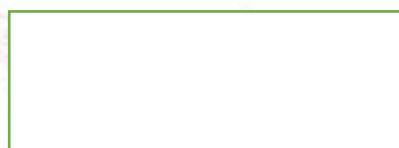
- Campbell, P. S., & Scott-Kassner, C. (2014). *Music in childhood: From Preschool through the Elementary Grades. Fourth Edition.* Boston: Schirmer.
- Lišková, M. (2012). *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání.* Praha: Raabe.
- Roberts, J. C., & Beegle, A. C. (2018). *World music Pedagogy, Volume II: Elementary Music Education.* New York: Routledge.
- Sedlák, F., & Váňová, H. (2013). *Hudební psychologie pro učitele.* Praha: Karolinum.
- Syslová, Z. (2019). *Didaktika mateřské školy.* Praha: Wolters Kluwer.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Libuše Jelénková, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **12. října 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Márek, Ph.D.
děkan

prof. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 12. října 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 11.4.2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávajíc zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledek obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomová, bakalářská a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, utváří-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nabrzení chybného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přiměřeně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce má aplikační charakter, zabývá se aktivitami inspirované metodou Hudební elipsa. Cílem bakalářské práce je vytvoření aktivit vhodné pro děti předškolního věku. Teoretická část bakalářské práce je zaměřena na hudební činnosti v předškolním vzdělávání, představení metody Hudební elipsa, její autorky Ireny Krškové a aplikaci principů Hudební elipsy v mateřské škole. V praktické části je zpracována sada aktivit, která je zaměřena na základy hudební nauky pro děti předškolního věku. Aktivity byly realizovány, ověřeny a evaluovány ve vybrané mateřské škole. Z evaluace byla následně zpracována doporučení pro učitelky mateřských škol.

Klíčová slova: metoda Hudební elipsa, hudební činnost, předškolní vzdělávání

ABSTRACT

The bachelor thesis has an application character and it deals with activities inspired by the Musical Ellipse method. The aim of the bachelor thesis is to create activities suitable for preschool children. The theoretical part of the bachelor thesis is focused on musical activities in preschool education, the description of the method of Music Ellipse, author Irena Kršková and the application the principles of the Musical Ellipse in kindergarten. The practical part deals with a set of activities that focus on the basics of music education for preschool children. The activities were implanted, verified and evaluated in selected kindergarten. Recommendations for kindergarten teachers were subsequently prepared from the evaluation.

Keywords: Musical Ellipse, musical activity, preschool education

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Libuši Jelénkové Ph.D. za její odborné vedení, konzultace a cenné rady, které mi ochotně poskytovala během zpracování bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 HUDEBNÍ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	13
1.1 POSLECHOVÉ ČINNOSTI.....	15
1.2 PĚVECKÉ ČINNOSTI.....	16
1.3 HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI	16
1.4 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI.....	17
1.5 HUDEBNÍ ČINNOSTI V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	18
1.5.1 Dítě a jeho tělo	18
1.5.2 Dítě a jeho psychika	18
1.5.3 Dítě a ten druhý	19
1.5.4 Dítě a společnost.....	19
1.5.5 Dítě a svět.....	19
2 METODA HUDEBNÍ ELIPSA	20
2.1 PRINCIPY METODY HUDEBNÍ ELIPSA.....	20
2.2 IRENA KRŠKOVÁ	21
3 APLIKACE PRINCIPŮ METODY HUDEBNÍ ELIPSA V MATEŘSKÉ ŠKOLE	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	25
4 SADA AKTIVIT S VYUŽITÍM METODY HUDEBNÍ ELIPSA	26
4.1 CÍLE SADY AKTIVIT	27
5 REALIZACE SADY AKTIVIT S VYUŽITÍM METODY HUDEBNÍ ELIPSA	28
5.1 PROSTŘEDÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY	28
5.2 SUBJEKTY	28
5.3 ČASOVÁ NÁROČNOST	28
5.4 OBSAH AKTIVIT.....	28
5.5 AKTIVITA Č. 1 – CO JSOU TO TÓNY?.....	30
5.5.1 Hodnocení aktivity	32
5.6 AKTIVITA Č. 2 – CO JE TO METRUM?.....	34
5.6.1 Hodnocení aktivity	36
5.7 AKTIVITA Č. 3 – CO JE TO RYTMUS?.....	37
5.7.1 Hodnocení aktivity	38
5.8 AKTIVITA Č. 4 – CO JE TO TEMPO?.....	40
5.8.1 Hodnocení aktivity	41

5.9	AKTIVITA Č. 5 – CO JE TO ORCHESTR?.....	43
5.9.1	Hodnocení aktivity	45
6	EVALUACE SADY AKTIVIT	46
6.1	SEBEREFLEXE.....	46
6.2	HODNOCENÍ OD UČITELKY	47
6.3	POROVNÁNÍ SEBEREFLEXE A HODNOCENÍ UČITELKOU.....	48
7	DOPORUČENÍ PRO PRAXI MATEŘSKÝCH ŠKOL.....	50
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	54
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	55
	SEZNAM TABULEK	56
	SEZNAM PŘÍLOH	57

ÚVOD

Hudba je významnou součástí rozvoje dítěte předškolního věku. Úkolem mateřské školy by mělo být hudební schopnosti dětí adekvátně podporovat a rozvíjet, jelikož hudebnost se nejvíce rozvíjí právě v období předškolního věku. K tomu je třeba zvolit vhodné hudební činnosti s využitím hudebních pomůcek.

Když jsem přemýšlela, jaké téma bakalářské práce si zvolit, hudební téma bylo pro mě jasná volba. Už od dětství se aktivně věnuji hudbě a to, co mi dělá radost, je pomáhat dětem vytvářet kladný vztah k hudbě, který je založený na pozitivních emocích, prožitku a radosti. Irena Kršková je vynikající pedagožka a autorka učebních pomůcek, které jsou určeny pro děti od věku tří let k objasnění základní problematiky hudební nauky. Již za dob své povinné školní docházky na základní škole jsem měla tu čest se s jejími pomůckami setkat při hodinách hudební výchovy a do teď na tuto zkušenost s radostí vzpomínám. I tohle bylo dalším důvodem, proč jsem si vybrala hudební téma, a to konkrétně Hudební elipsu od paní Ireny Krškové.

Bakalářská práce je členěna na dvě části, a to na teoretickou a praktickou část.

Cílem teoretické části je seznámit čtenáře s problematikou a využitím hudebních činností v mateřské škole. V závislosti na cíli práce je v rámci teoretické části také potřebné představit samotnou metodu Hudební elipsu a její autorku Irenu Krškovou, včetně aplikace principů dané metody v mateřské škole.

První kapitola pojednává o hudebních činnostech v předškolním vzdělávání, jejich dělení na činnosti poslechové, hudebně pohybové, pěvecké a instrumentální činnosti a jejich místem v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.

Druhá kapitola představuje metodu Hudební elipsu a autorku Irenu Krškovou.

Třetí kapitola obsahuje argumenty, proč je vhodné aplikovat principy Hudební elipsy v mateřské škole.

Cílem praktické části je navrhnout sadu hudebních aktivit inspirované metodou Hudební elipsa, realizovat tuto sadu aktivit ve vybrané mateřské škole, evaluovat ji a následně vytvořit doporučení pro praxi mateřských škol. Praktická část je členěna celkem do čtyř kapitol.

Ve čtvrté kapitole představuji sadu aktivit inspirované Hudební elipsou a popisuji jejich průběh. Zmiňuji se také o cíli sady aktivit.

V páté kapitole je popsána realizace sady aktivit, a to kde realizace probíhala, zmiňují se o subjektech a časové náročnosti. Dále je popsán obsah aktivit pomocí tabulky, ve které čtenář nalezne souhrn všech aktivit s cíli z pohledu učitele i dítěte, kategorii hudební činnosti, potřebné pomůcky a prostředky a použité metody.

V šesté kapitole je rozepsána evaluace aktivit, které je rozdělena na sebereflexi a hodnocení učitelky a jejich porovnání. Z dané evaluace vzniklo doporučení pro praxi mateřských škol, kterou je možné nalézt v kapitole číslo sedm.

Záměrem bakalářské práce je motivovat učitele a učitelky mateřských škol k využívání prvků Hudební elipsy a pomůcek Ireny Krškové, které lze zakombinovat do různých hudebních činností.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HUDEBNÍ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

V této kapitole se zaměřuji na hudební činnosti v mateřské škole a jejich kategorie – poslechové činnosti, hudebně pohybové činnosti, pěvecké činnosti a činnosti instrumentální včetně jejich zastoupení v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.

V předškolním vzdělávání má hudba a hudební činnosti nezastupitelné místo. Tyto činnosti navozují pozitivní atmosféru, pomáhají k uvolnění psychického napětí a relaxaci. Hudbou můžeme děti také zklidnit či motivovat a aktivizovat k dalším činnostem. Při kvalitním vedení hudebních aktivit může docházet k pozitivnímu ovlivňování vývoje dítěte. V mateřské škole se zaměřujeme na takzvanou elementární hudební výchovu – to znamená, že se věnujeme zejména nejjednodušším prvkům muzicírování, které, byť třeba postupem času, zvládnou všechny děti.

Dle Daniela (2010, s. 5) „*se člověk rodí s určitými vlohami, na jejichž základě si pak hudebními činnostmi rozvíjí hudební schopnosti*“. Spontánní projevy dětské hudební tvořivosti, jako je vymýšlení popěvků a říkadel, jsou v předškolním věku jakousi samozřejmostí, avšak pokud se těmto projevům dostatečně nevěnujeme a nerozvíjíme je, může docházet k jejich ustávání nebo až vymizení. Nicméně pokud budeme u dětí správně a kvalitně vést hudební činnosti (jinými slovy učit děti základy hudební výchovy), můžeme tyto schopnosti podchytit a bohatě rozvíjet.

Hudební činnost, stejně jako veškerý pohyb, má reflexní základ a je zprostředkována nervovou soustavou. Za hudební činnost můžeme považovat „*vlastní komunikaci jedince s hudbou, která probíhá ve sféře percepční, reprodukční či produkční a je charakterizována nejen psychickými, ale i behaviorálními obsahy*“ (Sedlák & Váňová, 2013, s. 48). Hudební představitost a fantazie nebyla v dřívější hudební výchově vůbec zahrnuta. Pro hudbu a hudební činnosti jsou důležité především dvě funkce lidské psychiky, a to paměť a fantazie, avšak kvalita paměti je u všech jedinců rozdílná. Jednomu dítěti může stačit pouhý jeden poslech písně k zapamatování si její melodie, jiné dítě stejnou melodii může slyšet několikrát, nicméně stále bude mít problém ji správně reprodukovat. Miendlarzewska a Trost (2014) však uvádí, že děti, které prochází hudební přípravou, mají lepší paměť i verbální dovednosti.

Činnost můžeme chápat v širším slova smyslu jako projev člověka, který mu je nejvlastnější a je základem jeho vývoje. Již od nejútlejšího věku je nutné u dětí podporovat kladný vztah k hudbě. V mateřské škole vedeme děti k elementární hudební výchově, což znamená, že se

věnujeme nejvíce jednoduchým prvkům hudby tak, aby je zvládly všechny děti. Tradičně se v hudební výchově kladl důraz pouze na jednotlivé hudební činnosti – především na pohyb, zpěv poslech a hru na nástroje. Hlavním problémem byly neměnné postupy, kterými se činnosti vedly a mnohdy také absence kreativního přístupu, který je pro hudební činnosti nezbytný. Současný rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání nechává daleko více prostoru hudebním činnostem, než tomu bylo předešlé roky. Vychází ze skutečných potřeb dítěte a jeho věkových a psychických odlišností. (Lišková, 2012) Vše však záleží i na učiteli a jeho osobnosti a zodpovědnosti k hudebním činnostem. Je potřeba klást důraz na všestranné a hudební vzdělání učitele, aby věnoval v mateřské škole dostatek pozornosti hudebnímu rozvoji dětí právě skrze hudební činnosti. Miendlarzewska a Trost (2014) uvádí, že správné načasování hudební iniciace v důsledku citlivých období vývoje dítěte mohou mít pozitivní účinky na kognitivní vývoj dítěte. Zejména poukazují na motivaci, odměnu a sociální kontext, což jsou důležité, avšak nejvíce opomíjené faktory ovlivňující dlouhodobý přínos hudebních činností.

Veškeré hudební aktivity jsou doprovázeny takzvanými estetickými city. Ty jsou složitým psychologickým jevem a souladem dvou složek – reakcí na hudební dílo a subjektivním vztahem vnímatele k danému obsahu. Estetické city vznikají integrací psychických pochodů, a proto tvoří nedílní celek. To, co můžeme během hudebních činností pociťovat, je například radost, údiv, úžas, ale i smutek či vztek. Mezi těmito city a hudbou je oboustranný vztah. U posluchačů hudby vznikají estetické city z recipované hudby a totéž je možné i u hudebního skladatele. Hudebním posluchačům však napomáhají hudební zkušenosti, díky kterým mohou lépe sledovat a pochopit hudební obsah i hudebně výstavbový proud. (Sedlák & Váňová, 2013)

Podle Jurkoviče (2012) je hudba ve všech svých podobách přirozenou součástí chování dětí, a proto by se učitelka v mateřské škole měla snažit o upevňování získaných hudebních dovedností, které pochází z rodiny dítěte a dále je rozvíjet zábavnou a přitažlivou formou. Hudební činnosti dle Sedláka a Váňové (2013) dělíme do čtyř kategorií – činnosti poslechové, pěvecké, hudebně pohybové a instrumentální. Všechny tyto oblasti naplňují mnohé cíle ve všech pěti oblastech, které jsou obsaženy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. K těmto činnostem neodmyslitelně patří i výrazové prostředky hudebního projevu. Mezi ně řadíme melodii, metrum, rytmus a harmonii. Rytmus je z hlediska historického i estetického podřazen právě melodii a harmonii. (Jurkovič, 2012) Metru a rytmu se věnuji v praktické části práce. Rytmus vnáší do hudby pořádek, jelikož se

jedná o pravidelnou pulzaci, která se musí striktně dodržovat. U dětí rytmus vyvolává přirozené pohybové reakce, kdy se například při poslechu výrazných rytmických skladeb začnou i spontánně pohybovat či pochodovat do rytmu. Nedílnou součástí rytmu je však metrum, které udává metrické členění všech skladeb. (Raková et al., 2016)

1.1 Poslechové činnosti

Zvuk je základní jednotkou hudby a můžeme jim nazývat v podstatě vše, co slyšíme. Všechny takové zvuky je možné dělit na dvě skupiny, a to zvuky nehudební (což jsou např. hluky, šumy či šramoty) a zvuky hudební, jež nazýváme tóny. Tón je nejmenším prvkem hudebního díla a má celkem čtyři základní vlastnosti – délku, výšku, sílu a barvu. Délku a výšku tónu můžeme znázornit v notovém zápisu, sílu a barvu znázorňujeme graficky či pomocí slovních označení. Hudebně poslechové činnosti všeobecně umožňují jedinci rozvíjet jeho orientaci v tónovém prostoru. (Grigová, 2020)

Poslech hudby je nejvíce opomíjenou hudební činností. Dětem prostřednictvím poslechu hudby pomáháme vytvářet kladný vztah k hudbě jako takové, ale také obohacujeme jejich citový život. Děti se s hudbou dostávají do styku již velmi brzy – nejdříve začne dítě vnímat hlasy svých nejbližších, poté začne rozeznávat různé zvuky, které se snaží postupem času samo rozezvučet a napodobit. (Lišková, 2012) Poslech hudby by se měl podle Robertse (2018, s. 18) dělit na tři dimenze, a to na pozorné naslouchání, angažované naslouchání a aktivní naslouchání. Všechny tyto dimenze by měly být podpořeny hudebními nahrávkami či videi. Pozorné naslouchání je dimenze, ve které děti poslouchají krátký hudební výběr, který může být i z jiné kultury či složen z více žánrů. Při angažovaném naslouchání mohou děti tleskat, zpívat či hrát určitý rytmický vzor na lehkoovladatelných hudebních nástrojích. Třetí dimenze, aktivní naslouchání, se podobá naslouchání angažovanému, avšak už se jedná o náročnější úroveň naslouchání a vyžaduje pečlivě připravený plán. Učitel musí vybrat takovou hudební nahrávku, která odpovídá úrovni dovednosti dětí, aby mohly provést celý nebo alespoň většinový výběr ve snaze jej co nejlépe replikovat. Aktivní naslouchání je důležité i při nácviu písně. (Roberts & Beegle, 2018)

Pokud posloucháme hudbu již od raného dětství, lépe si pak můžeme osvojovat základní intonace hudební kultury a získávat k ní jistý citový vztah. Cílený poslech hudby má silný stimulační význam. Proto je potřebné, aby se dětem předškolního věku dostalo dostatek hudby v celé její rozmanitosti a aby se fixovala určitá pravidla a představitost při známých písních, na kterých bude vybudován hudební svět každého jedince. Naším hlavním cílem je

naučit děti vnímat hudbu kvůli její kráse a jedinečnosti, a aby v rámci svých možností hudbě co nejlépe porozuměly. (Daniel, 2010) Poslech hudby vyžaduje určité percepční schopnosti, jako je sluchová paměť či rozlišení výšky tónu. (Miendlarzewska & Trost, 2014)

Poslechové činnosti souvisí s hudebně sluchovými schopnostmi. Ty nám umožňují se orientovat v tónovém prostoru a dovolují nám identifikovat a psychologicky zpracovávat akustické veličiny a vlastnosti tónů. Tyto schopnosti jsou umožněny strukturálními a funkčními soustavami sluchového analyzátoru, proto se nazývají také hudebním sluchem. Umožňují nám identifikovat akustické vlastnosti tónů a jejich vzájemné vztahy, jako je například výška či dynamika. (Sedlák & Váňová, 2013)

1.2 Pěvecké činnosti

Pěvecké činnosti jsou jedny z nejsnáze realizovatelných hudebních činností v mateřské škole a dají se provádět téměř kdykoliv během dne. Písnička může sloužit jako motivace k připravené činnosti nebo navození správné nálady k pohybu či odpočinku. Není to však vždy jen o pouhém zpívání písní, ale i o propojení dechových cvičení s rozezpíváním. Pro dětský vývoj je zpěv nepostradatelnou součástí každodenního života v mateřské škole. (Kubecová et al., 2017)

Zpěv, stejně jako řeč, je přirozeným lidským projevem. Díky zpěvu dochází u dětí k celkovému rozvoji jejich muzikálnosti a podporuje se sebevědomí dětí. Pomocí zpěvu můžeme u dětí cvičit paměť, pozornost a podpořit rozvoj představivosti. Za pomoci pěveckých činností se u dětí podporuje jejich sebevědomí a dochází k překonávání komunikačních bariér. Při zpěvu je pro děti nejdůležitější vlastní prožitek, pocit jistoty a sounáležitosti. (Lišková, 2012)

Vždy je důležité dbát na tónový rozsah, který závisí na fyziologických a pěveckých možnostech dětí. Nejvhodnější a zároveň nejjednodušší je zpívání ve dvou až tří tónovém rozsahu, což jsou například říkadla, které stojí na principu opakování. Maximální tónový rozsah písní by neměl překročit kvintu, což je pět tónů. Co se týče melodické obtížnosti, vhodné jsou lidové písně, které obsahují stupnicové chody (nejlépe sestupné) a jsou durového charakteru. (Lišková, 2012)

1.3 Hudebně pohybové činnosti

Pohyb patří mezi nejpřirozenější projev člověka. Hudebně pohybové činnosti přispívají ke správnému držení těla a kultivovanosti pohybu, a také díky nim se u dětí rozvíjí nejen motorika, ale i koordinace pohybů. Hudebně pohybové činnosti podporují zdravý vývoj dětí.

Spoustu činností je zaměřeno na cviky, které slouží k uvolnění svalstva a lepší koordinaci pohybů. Z hudebního hlediska jsou tyto činnosti významné pro rozvíjení rytmicko-metrického cítění dětí.

Nedílnou součástí hudebně pohybových her je i hra na tělo. Díky tomuto druhu hry se u dětí rozvíjí současně jemná motorika s koordinací pohybů, paměť a schopnost dětí reagovat na to, co vidí nebo slyší. Pomocí hry na tělo se procvičuje i prostorové vnímání pomocí termínů nad, pod, vedle apod. Platí zde, že ruce a nohy jsou nejjednodušším hudebním nástrojem, proto je hra na tělo takovým předstupněm k instrumentálním činnostem, především ke hře na dětské lehko ovladatelné nástroje. (Lišková, 2012)

1.4 Instrumentální činnosti

Instrumentální hra je typická již pro děti raného věku. Pokud dítě rozezvučí chrastítka nebo začíná manipulovat se znějícími hračkami, můžeme to považovat za tzv. předstupeň hry na nástroj. Cílem hry na hudební nástroj není takový, že dítě má vše bezchybně zahrát, ale mělo by mít ze hry a samotného procesu hry radost. Podle Liškové (2012) plní hra na hudební nástroje i mimohudební funkce, jako je např. vzájemná tolerance či rozvoj sociálního cítění. Dítě se učí kooperaci a sounáležitosti v dětském kolektivu. Prostřednictvím hry na hudební nástroje mohou děti neverbální cestou vyjádřit své vlastní myšlenky a pocity. Pomocí instrumentálních činností podněcujeme jejich sluchový rozvoj a utváříme v nich smysl pro metrum.

Manipulace se znějícími hračkami má pro děti předškolního věku význam v objevování poutavých zvuků a zdokonalování sluchového vnímání. Při hře na lehko ovladatelné nástroje můžeme dětem zprostředkovat základní poznatky o hudbě, jako je např. rozlišování tónu a hluku či dynamických kontrastů (více – méně, silně – slabě apod.). K umožnění seznámení se s výškou tónů nám mohou pomoci melodické nástroje, nejlépe klavír. Děti dokáží rozlišit tóny na hluboké a vysoké. K tomu nám může dopomoci i to, že si děti představí pod hlubokým tónem „medvěda“, a pod vysokým tónem „ptáčka“.

Pro děti v mateřské škole jsou vhodnější spíše rytmické nástroje než nástroje melodické. Velmi vhodné jsou hrací roury, takzvané boomwhackery, kdy každá roura je naladěná na určitý tón hudební stupnice. Podobně tak můžeme využít i zvonky z laděné řady. (Růžičková et al., 2017)

1.5 Hudební činnosti v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) klade důraz na celkový rozvoj osobnosti po fyzické i psychické stránce. Hudební činnosti si kladou za úkol obě tyto stránky propojit a rozvíjet. Vzdělávací obsah RVP PV je rozčleněn do celkem pěti interakčních oblastí, a to biologické (dítě a jeho tělo), psychologické (dítě a jeho psychika), environmentální (dítě a ten druhý), sociálně-kulturní (dítě a společnost) a environmentální (dítě a svět). (MŠMT, 2021)

V následujícím podkapitolách se okrajově zmiňují o zařazení hudebních aktivit do jednotlivých interakčních oblastí RVP PV.

1.5.1 Dítě a jeho tělo

Tato vzdělávací oblast je zaměřena na zdravý psychický a fyzický vývoj jedince pomocí zdravého životního stylu a pohybových aktivit, neboť díky nim pěstujeme u dětí pohybovou koordinaci, rozvíjíme hrubou motoriku a dbáme na správné držení těla. Tomu se můžeme věnovat například při zpěvu. Věnujeme se rovnému postoji těla a správnému vedení dechu pomocí dechových cvičení či hlasové hygieně. K relaxaci a uvolnění těla můžeme využívat poslech hudby či zvuků přírody.

1.5.2 Dítě a jeho psychika

Oblast dítě a jeho psychika má několik podoblastí. První podoblastí je jazyk a řeč, která se zaměřuje na rozvoj komunikativních dovedností dětí a můžeme sem zařadit i verbální a neverbální komunikaci. Při zpěvu dbáme na správnou artikulaci, a to pomocí melodizací říkadel, artikulačně rytmických cvičení či hrou na ozvěnu. Neverbální komunikaci můžeme rozvíjet spojením poslechu hudby a pohybové improvizace, prostřednictvím kterým děti svým vlastním tělem mohou vyjadřovat své pocity za doprovodu hudby.

Další podoblastí je představivost a fantazie, se kterou souvisí i paměť dětí. Všechny hudební činnosti jsou svým principem zaměřeny na rozvíjení představivosti a podporu paměti. Pomocí her, jako je například hra na otázku a opověď či melodizace vět, vedeme děti k tvořivosti a během nácvičku textů písní cvičíme paměť dětí. Také můžeme využít hru na nástroj, u kterého budeme využívat pentatonickou řadu (řada pěti tónů hudební stupnice).

Poslední podoblast je zaměřena na citovou stránku dětí a jejich sebepojetí. Týká se také prožitků a estetického cítění. Poslech hudby navozuje různé emoční prožitky s ohledem na žánr hudby. Se zpěvem je to totožné – prostřednictvím zpěvu se u dětí rozvíjí empatie a sebevědomí.

1.5.3 Dítě a ten druhý

V této oblasti se klade důraz na vytváření pozitivních vztahů ke svému okolí i k sobě samému. Společným zpěvem můžeme děti vézt ke vzájemné toleranci a spolupráci. K utváření kladných vztahů mohou také pomoci různé taneční hry či hudebně pohybové hry, jako je například známá hra na sochy či na zrcadlo.

1.5.4 Dítě a společnost

Předposlední vzdělávací oblastí je oblast, která se zaměřuje na socializaci, společenské a morální hodnoty a kulturní tradice. Zaměřuje se také na vnímání estetických hodnot. Zpěv lidových písní zahrnuje hned několik částí, a to tradice, kulturu a společenské hodnoty, jelikož je možné písně propojit s tradičními tanci regionu, ve kterém se mateřská škola nachází.

1.5.5 Dítě a svět

Poslední oblast se zaměřuje na elementární poznatky o okolním světě, se kterými se děti seznamují. Může se jednat o životní prostředí a jak se k němu odpovědně chovat. Děti se mohou seznámit s různými etnickými skupinami pomocí výběru písní, jako jsou například romské písně či indiánské popěvky. Opět k těmto písním můžeme zařadit pohybovou improvizaci dětí.

2 METODA HUDEBNÍ ELIPSA

V této kapitole se věnuji Hudební elipse a její autorce Ireně Krškové. Vysvětluji principy této metody a zmiňuji se o životě autorky. Hudební elipsa je určena pro děti předškolního věku v mateřské škole. V této metodě se propojuje hudba se zpěvem, děti se hravou formou seznamují se základy hudební nauky i hudebními nástroji.

2.1 Principy metody Hudební elipsa

Jak už jsem výše zmínila, tato metoda propojuje hudbu se zpěvem a základy hudebních znalostí, které si děti osvojují pomocí speciálních pomůcek vytvořené k této metodě. Jedná se o šlapací noty a zvonečky naladěné na tóny hudební stupnice (C, D, E, F, G, A, H), rozdělené podle barev duhy – děti si tedy mohou tón zapamatovat i pomocí barvy. K této metodě je vytvořena také interaktivní tabule, se kterou se během aktivit aktivně pracuje. Na této tabuli je rozepsaný rytmus písniček nebo pořekadel pomocí obrázků a kuliček, které si děti mohou vytleskat, vydupat či zazpívat.

Metoda Hudební elipsa není z hlediska obecné didaktiky metodou, ale spíše koncepcí. Metodou není proto, že podle Syslové (2019, s. 153) můžeme vzdělávací metody chápat jako „základní didaktické kategorie, které působí jako uspořádaný systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit dítěte, které směřují k dosažení výchovně-vzdělávacích cílů.“ V případě Hudební elipsy se nejedná o určitý uspořádaný systém, jelikož veškeré aktivity jsou velmi pružné svým obsahem i trváním, protože častokrát probíhají podle naladění či možností dětí. V případě Hudební elipsy je metoda pouze názvem pro tuto koncepci, kterou tak nazvala samotná autorka.

Hudební elipsa souvisle navazuje na práci autorky Ireny Krškové a pomůcky, které jsou určeny dětem předškolního věku. Samotná metoda i pomůcky vznikly během pedagogického výzkumu, který Irena Kršková prováděla od roku 1997 až do roku 1999. Daný výzkum byl zaměřen na výuku dětí od čtyř let v mateřské škole s použitím speciálních hudebních pomůcek, které vytvořila pro výuku přípravné hudební nauky. Výuka podle této metody dle autorky „u dítěte rozvíjí veškeré hudební předpoklady a pěstuje u něj kladný vztah k hudbě“.
(Klasová, 2018)

Irena Kršková byla pro vytvoření právě Hudební elipsy inspirována také doktorkou Marií Montessori, která zjistila, že elipsa je velmi vhodný tvar pro vyjádření dynamiky i zklidnění dětí. Elipsa je útvar, který má dvě ohniska, proto je pro chůzi vhodnější než kruh (ten má

jeden střed, což může mít za následek během chůze v kruhu zatočení hlavy). Dvoustředovost tvaru elipsy způsobuje rotaci energií, tudíž nezpůsobuje pocit závratě. Směr chůze se může v průběhu poslechu hudby měnit, není striktně daný. Tento oválný tvar přirozeně vede děti k tomu, aby zpomalovaly a hlídaly si koordinaci těla.

Hudební elipsa má jasně danou posloupnost děje. Na začátku chodí děti pro správné naladění a zklidnění při doprovodu hudby po elipse, která je znázorněna např. na koberci pomocí lepicí pásky či provazu. Následuje přivítání s dětmi, po kterém se společně s učitelkou posadí okolo elipsy, v jejímž středu jsou nachystány pomůcky potřebné pro danou aktivitu, která bude následovat. Mezi takové pomůcky můžeme zařadit například Orffovy nástroje či pomůcky speciálně navržené pro tuto metodu, jejíž autorkou je sama Irena Kršková. Jsou to šlapací noty nebo zvonky naladěné na tóny hudební stupnice. Poté začíná aktivita zaměřená na určitý hudební problém či jev, která může, ale nemusí probíhat v rámci elipsy, ale např. v celé třídě či herně. Na závěr si děti s paní učitelkou sedají zpátky okolo elipsy, kde si v protisměru hodinových ručiček posílají elipsoid, což je hračka či věc, kterou si společně zvolí. Každý, kdo drží elipsoid, má prostor pro sdílení svých pocitů k proběhlé aktivitě. Pokud nechce nic říct, má právo poslat elipsoid dál.

2.2 Irena Kršková

Irena Kršková (rozená Buržáková) se narodila 8. května 1932 jako nejstarší ze tří dcer Ferdinanda Buržáka a Marie Buržákové. Je emeritní ředitelkou Základní umělecké školy v Potštátě a autorkou učebních pomůcek určené pro děti a výuku hudební výchovy.

Hudba paní Irenu Krškovou doprovází již od dětství, jelikož pocházela z hudebně založené rodiny, kde téměř všichni měli hudební nadání. I když ji už v té době doprovázely obtížné finanční a zdravotní podmínky, od hudby ji to neodradilo a v roce 1954 ukončila studium učitelství hudby v Olomouci – obor Hra na klavír. Během studia vytvořila se svými sestrami kroužek, který byl zaměřen na zpěv a tanec. Téhož roku nastoupila v Hudební škole v Uničově jako učitelka klavíru a hudební nauky. Působila zde celkem dva roky.

V letech 1956 až 1962 působila v Olomouci, v Hranicích a posléze v Potštátě, kde poskytovala soukromé hodiny klavíru a hry na akordeon. Později zastávala místo varhanice a vedla na základní škole pěvecký sbor, kde se poté stala sbormistryní. Následně založila v Potštátě další dva pěvecké sbory, pěvecký sbor Sluníčko a smíšený pěvecký sbor Mír. V lednu roku 1966 provedla průzkum u potštátských dětí, díky kterému později začala budovat pobočku Lidové školy umění (dále jen LŠU) v Potštátě a stala se zde vedoucí.

Vyučovala hru na klavír, sborový zpěv, hru na akordeon a přípravnou hudební výchovu. Až v roce 1973 se pobočka LŠU v Potštátě rozšířila na čtyři učitelské úvazky. V Potštátě i okolí pořádali výchovné koncerty, kde vystupovali sólisté i pěvecké soubory s dechovým souborem či akordeonovým souborem. Tato vystoupení měla velmi značnou interpretační úroveň. (Hasalíková, 2015)

Irena Kršková absolvovala několik kurzů v zahraničí, např. třídní kurz hudební výchovy při Orffově institutu v Salzburku nebo dvoutýdenní uměleckou univerzitu v maďarském městě Ostřihomi. Díky těmto kurzům se stala propagátorkou Orffova a Kodályho systému hudební výchovy. V letech 1968 až 1972 vystudovala dálkově na konzervatoři v Ostravě dva obory – hru na klavír a dirigování. V roce 1970 se provdala za archiváře a historika PhDr. Ivana Kršku, který měl pro paní Irenu velké pochopení, jelikož sám pocházel z hudebně založené rodiny. Dodnes je paní Irena Kršková velmi aktivní – každý rok pořádá Potštátský houslový klíč, kde představuje své hudební pomůcky a ukazuje, jak s nimi správně pracovat.

Irena Kršková vytvořila dlouhý seznam pomůcek a učebnic, které jsou zaměřeny na výuku hudební výchovy. Mezi pomůcky můžeme zařadit např. noty pro nácvik rytmické chůze, hmatu a sluchu nebo cvičebnici „*Se Sněhurkou k hudbě*“, která je určena pro děti již od tří let. Motto Ireny Krškové dle jejich materiálů by tedy mohlo znít „*Intenzivně, snadno, trvale, krok za krokem – rok za rokem*“. Didaktická hodnota pomůcek Ireny Krškové je zdokumentována oceněním v různých soutěžích pedagogické tvořivosti. (Kršková, 2018, online)

3 APLIKACE PRINCIPŮ METODY HUDEBNÍ ELIPSA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V této kapitole se zaměřím na argumentaci, proč je vhodné aplikovat principy Hudební elipsy v mateřské škole.

Hudební vývoj lze chápat jako zákonitý jev, který probíhá zcela přirozeně a v souladu s rozvojem ostatních tělesných i duševních funkcí jedince, proto každé dítě, které má normální anatomicko-fyziologické předpoklady, je možné hudebně rozvíjet a vychovávat. Není to však podmínkou, jelikož se stává, že i děti, které jsou mentálně postižené, mívají výborné předpoklady pro provozování některých hudebních činností včetně hraní na hudební nástroj. Dítě je a jeho hudební předpoklady se nejvíce formují cílenou hudební výchovou v rodině nebo ve školských a výchovných zařízeních. Proto je velmi důležité dbát na kvalitní obsah hudebních činností, které jsou vytvořeny úměrně věku dítěte a jejich průběh je smysluplný a cílí vždy na určitý hudební problém, který se snaží dítěti vysvětlit. (Slavíková, 2012)

Četné způsoby, jakými se děti zapojují do hudby, podtrhují její přitažlivost a důležitost. Existuje několik funkcí hudby, které jsou důležité pro všestranný rozvoj dětí pomocí hudebních činností. První z nich je emocionální vyjádření – uvolnění emocí a vyjádření pocitů. Děti mohou ze sebe uvolnit vztek, smutek a emoční napětí či projevit radost i nadšení, a to pomocí tance nebo zpěvu. Další podstatnou funkcí hudby je estetický prožitek, který je důležitý pro emocionální prožívání a umělecký zážitek jedince. Využití hudby jako rozptýlení a zábavu je důležité pro zpestření či doplnění různých činností během dne. Fyzická aktivita je také nedílnou součástí všech hudebních činností. Sem můžeme zařadit tanec, různé poskoky, přeskakování, tleskání či dupání. Spojení vhodného výběru hudby a fyzické aktivity může vést ke kvalitní motivaci před činností a samotný poslech nám může sloužit ke zklidnění či relaxaci na konci aktivit. (Campbell & Scott-Kassner, 2014)

Hudební elipsa si klade za cíl představit další možnosti a metody, jak rozvíjet dětský mozek a to formou, která mu je blízká – hudbou. Lidský mozek se nejvíce rozvíjí právě v období dětství a předškolního věku, kdy je potřeba vytvářet a zajistit dětem kvalitní a podnětné prostředí, jelikož si dítě vytváří vlastnosti, které odpovídají podmínkám, ve kterých se nalézá. Dítě má ke svému prostředí úplně jiný vztah než máme my, dospělí lidé, protože psychika dospělého člověka se výrazně liší od psychiky dítěte. Zásadní rozdíl je v tom, že my, jakožto dospělí, můžeme své prostředí obdivovat či o něm přemýšlet, ale dítě toto

prostředí absorbuje, všechny věci kolem sebe vstřebává a konstruuje z nich svou vlastní psychiku. (Montessori, 2018)

Další podstatou Hudební elipsy je přinést nové prvky a hudební inspiraci do mateřských škol a školských zařízení za pomoci speciálně vytvořených pomůcek Irenou Krškovou. Mezi didaktické materiály potřebné k realizaci Hudební elipsy můžeme zařadit šlapací noty, zvonečky naladěné na tóny hudební stupnice, které jsou mimo jiné rozděleny podle barev duhy, či speciální tabuli, kde jsou znázorněny pomocí obrázků a kuliček noty k písničkám, které si s dětmi můžeme zpívat či různě rytmizovat. Dále je určitě vhodné zmínit Orffovy nástroje (např. bubínky, ozvučná dřívka, tamburíny apod.) a klavír, jenž dominují v téměř všech aktivitách Hudební elipsy.

Výše zmíněné pomůcky můžeme také zakomponovat do běžných hudebních činností v mateřské škole, a to pro výcvik rytmické chůze, sluchu či nácvičku písni. Veškeré pomůcky můžeme barevně propojit (např. všechny pomůcky, které se vážou k tónu C, jsou červené), a tudíž budou pro děti lépe zapamatovatelné.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 SADA AKTIVIT S VYUŽITÍM METODY HUDEBNÍ ELIPSA

Praktická část mé bakalářské práce se zabývá vytvořením sady hudebních aktivit inspirované Hudební elipsou. Po ověření této sady sepíšu hodnocení a doporučení pro praxi mateřských škol. Cílem dané sady aktivit je přiblížit principy metody Hudební elipsa a hravou formou seznámit děti se základy hudební nauky. Tato sada hudebních aktivit může dále posloužit jako inspirace k využití metody Hudební elipsa v mateřské škole či jako seznámení se s prací a pomůckami Ireny Krškové.

Jelikož pracuji s dětmi v základní umělecké škole, mám k hudbě a hudebním činnostem velmi blízko. Tyto aktivity jsem tudíž volila i na základě zkušeností z mé praxe, a to také s pomůckami Ireny Krškové, se kterými se běžně v praxi setkávám.

Hudební elipsa má jasně vymezenou posloupnost děje. Každá aktivita je zahájena písničkou *Dobré ráno („Dobré ráno, dobrý den, dneska máme krásný den.“)* viz příloha I. Na začátku chodí děti pro správné naladění a zklidnění při doprovodu hudby po elipse, kterou znázorníme např. na koberci pomocí lepicí pásky. Následně se s dětmi uvítáme, sedneme si okolo elipsy, v jejímž středu si nachystáme pomůcky potřebné pro aktivity, které budou následovat (mohou to být Orffovy nástroje, šlapací noty, zvonky apod.). Poté začíná aktivita zaměřená na určitý hudební problém či jev, která může, ale nemusí probíhat v rámci elipsy, ale např. v celé třídě. Na závěr si s dětmi opět sedáme do elipsy, kde si v protisměru hodinových ručiček posíláme elipsoid a každý, kdo drží tento elipsoid, může říct, jak se dnes cítil, co se mu líbilo nebo naopak nelíbilo. Pokud nechce nic říct, posílá elipsoid dál. Během realizace aktivit doporučuji dětem chodit bez bot, aby cítily pod chodidly povrch pásky a lépe vnímaly tvar elipsy. Navíc se celou dobu budeme s dětmi pohybovat po koberci. Elipsy by měla být volně přístupná, ale během aktivit na ni není třeba brát zřetel.

Všechny tyto aktivity na sebe navazují a jejich začátek a závěr je vždy totožný. Na začátku aktivit se děti rozprostřou po znázorněné linii elipsy, po které budou bosé chodit za doprovodu relaxační hudby. Chůze trvá většinou tři až pět minut, podle naladění dětí a potřeby zklidnění. Poté se zastavíme a přivítáme se krátkou písničkou *„Dobré ráno, dobrý den, dneska máme krásný den“*. Děti se následně posadí do tureckého sedu (stále se nacházíme ve tvaru elipsy) a povídáme si o tom, co nás ten den čeká. Následuje motivace a následně probíhá hudební aktivita.

Na konci aktivit se opět vrátíme do tvaru elipsy a děti mají na výběr, zda se posadí nebo si lehnou. Pustíme jim opět relaxační hudbu (např. přírodní hudbu – déšť, zpěv ptáků apod.),

během které si děti zavřou oči a povídáme jim příběh, který se snaží vnímat a zapamatovat si. Poté si sedneme a bavíme se o zvucích a příběhu, který jsme slyšeli. Následně je prostor pro zpětnou vazbu dětí – jak už jsem zmínila, posíláme si mezi sebou takzvaný „elipsoid“, což může být jakýkoliv předmět či hračka, kterou si děti na začátku týdne zvolily, a mohou říct, co se jim dnes líbilo nebo naopak nelíbilo, jak se cítily. Pokud dítě nechce nic říct, může poslat elipsoid dalšímu dítěti.

4.1 Cíle sady aktivit

Cílem bylo vytvořit sadu hudebních aktivit inspirované Hudební elipsou a poté tuto sadu realizovat ve vybrané mateřské škole. Po realizaci následovala evaluace sady aktivit, a to pomocí sebereflexe, hodnocení od učitelky a následném porovnání připomínek, které vedly pro vytvoření doporučení k praxi mateřských škol.

5 REALIZACE SADY AKTIVIT S VYUŽITÍM METODY HUDEBNÍ ELIPSA

5.1 Prostředí mateřské školy

Vybraná mateřská škola, ve které byla realizována sada aktivit, se nachází ve Zlínském kraji v okrese Uherské Hradiště. Tato škola je dvoupodlažní, celkem se zde nachází sedm heterogenních tříd. Během realizace sady aktivit byly zapojeny pouze děti z jedné třídy předškolního věku (od pěti do sedmi let). Výhodou mateřské školy bylo to, že všechny třídy jsou heterogenní a děti jsou zvyklé i na ostatní děti a učitelky z jiných tříd. Během aktivit se mladší děti přesunuly právě do jiné třídy, aby při realizaci aktivit byly přítomné ve třídě pouze děti předškolní. Aktivity probíhaly v herně, kde je k dispozici koberec, klavír a velký otevřený prostor pro hru. Mateřská škola měla k dispozici Orffovy nástroje, které jsem si zapůjčila a využila téměř u všech aktivit.

5.2 Subjekty

Ve třídě, ve které jsem realizovala vytvořenou sadu aktivit, se nachází 26 dětí, z toho předškolních dětí zde bylo celkem šestnáct, a to devět kluků a sedm holek.

Během realizace aktivit bylo přítomno všech šestnáct dětí. Danou třídu navštěvuje i chlapec, u kterého bylo diagnostikováno ADHD, avšak ve spolupráci s ním nebyl problém, do aktivit se bez donucení sám zapojoval. Občas však během poslechu relaxační hudby a chůze po elipse schválně chodil mimo elipsu či do protisměru, ale nikdy to nemělo dlouhé trvání a ostatní děti tím nijak nevyrušoval.

5.3 Časová náročnost

Aktivity byly realizovány po dobu jednoho týdne ve vybrané mateřské škole. Každá aktivita měla trvání 25 až 30 minut. Začátek aktivit byl vždy totožný a měl trvání zhruba pět minut, stejně tak trvalo i na konci aktivit zklidnění a zpětná vazba dětí. Po každé aktivitě jsme se s paní učitelkou bavily ohledně záznamového archu, který během aktivit vyplňovala a řešily jsme připomínky a doporučení k aktivitě.

5.4 Obsah aktivit

V tabulce pod textem uvádím u každé aktivity její název a cíl, jak v jazyce učitele, tak i v jazyce dítěte, dále kategorii hudební činnosti, potřebné pomůcky a použité metody.

Tabulka 1 Obsah aktivit

NÁZEV AKTIVITY	CÍL v jazyce učitele	KATEGORIE HUDEBNÍ ČINNOSTI	HUDEBNÍ POMŮCKY	METODA
	CÍL v jazyce dítěte			
Co jsou to tóny?	Vysvětlit dětem rozdíl mezi hlukem a tónem Dokázat rozlišit hluk a tón	Hudebně pohybová činnost + Poslechová činnost	Klavír, boomwhackery, hudební zvonky	Dovednostně- praktická (návuk písně, poslechové činnosti)
Co je to metrum?	Představit dětem hudební šablonu Dokázat tleskat a dupat podle hudební šablony	Poslechová činnost + Hudebně pohybová činnost	Klavír	Názorně-demonstrační (ukázka aktivity) Dovednostně- praktická (rytmické cvičení)
Co je to rytmus?	Naučit děti pracovat se šlapacími notami Dokázat pochodovat do rytmu na šlapacích notách	Hudebně pohybová činnost + Pěvecká činnost	Šlapací noty, triangl, klavír	Dovednostně- praktická (rytmické cvičení)
Co je to tempo?	Naučit děti pohybovat se v tempu hudby Dokázat se pohybovat v tempu hudby	Hudebně pohybová činnost	Ozvučná dřívka, triangl, klavír	Dovednostně- praktická (poslechové cvičení)
Co je to orchestr?	Naučit děti ovládat jednoduchý hudební nástroj Dokázat zahrát na jednoduchý hudební nástroj	Instrumentální činnost	Orffovy nástroje, klavír	Názorně-demonstrační (ukázka aktivity) Produkční (hra na nástroje)

5.5 AKTIVITA Č. 1 – CO JSOU TO TÓNY?

Daná aktivita se skládá ze tří částí.

První část začíná chůzí po elipse, díky které se děti zklidní a připraví se na danou aktivitu. Poté následuje společné přivítání a seznámení se s daným tématem. Bavíme se s dětmi o zvuku. Co je to zvuk, kde jej můžeme najít a společně dojdeme k závěru, že můžeme mít hluk nebo tón. Hluk je zvuk nehudební (např. troubení auta, šramocení) a tón je zvuk hudební. Je to zvuk, který má nějakou barvu a dokážeme jej například zazpívat či zahrát. Takovému zvuku budeme říkat tón. Vše si názorně představujeme pomocí melodického nástroje – klavíru a hudebních nahrávek.

Druhá část aktivity je stěžejní. Děti se seznámí s novou hudební pomůckou, kterou je boomwhacker. Už víme, že tón je hudební zvuk a může mít určitou barvu. Zjišťujeme, že každý boomwhacker má jinou barvu i délku, a tím pádem vydává i jiný zvuk. Jelikož jsou boomwhackery barevně rozdělené, rozdáme je dětem tak, aby byly zastoupeny všechny barvy a následně hrajeme hru, kterou jsme společně nazvaly „Barevný zvuk“.

Třetí část je zaměřena na zklidnění dětí po aktivitě, rekapitulaci a sebereflexi dětí pomocí tzv. elipsoidu, který si děti mezi sebou posílají.

Tabulka 2 – aktivita č. 1

Téma	Co jsou to tóny?
Cíl v jazyce učitele	Vysvětlit dětem rozdíl mezi hlukem a tónem
Cíl v jazyce dítěte	Dokázat rozlišit hluk a tón
Kategorie hudební činnosti	Hudebně pohybová činnost, poslechová činnost
Organizační forma	Řízená činnost
Metoda	Dovednostně-praktická (návuk písně, poslechové činnosti)
Prostředky a pomůcky	Široká lepicí páska, klavír, boomwhackery, hudební zvonky

Průběh aktivity:

Část první – Chůze po elipse, přivítání a seznámení se s tématem

Ještě před začátkem aktivity si připravíme na koberci ze široké lepicí pásky tvar elipsy. Na začátku děti pro správné naladění a zklidnění chodí pomalu po elipse za doprovodu relaxační hudby. Následně si stoupneme kolem elipsy a přivítáme se písničkou Dobré ráno, dobrý den. S dětmi se pak posadíme do tureckého sedu a povíme si o tom, co nás dnes čeká. Aktivita je zaměřena na to, aby děti dokázaly rozlišit hluk a tón. Začneme nejdříve se zvuky všeobecnými, jako je např. hluk z ulice, tlesknutí, šramocení apod. Následně dětem zahrajeme různé tóny na klavíru, zazpíváme kousek písně nebo uděláme hluk nějakým předmětem Ptáme se, co je podle nich tón a co hluk.

Část druhá – Aktivita s boomwhackery

Děti se postaví do řady na jeden konec herny a na druhý konec připravíme hudební zvonky, které si podle barev s rozstupem postavíme vedle sebe. Děti budou vždy po jednom běhat ke zvonku a budou mít za úkol najít nějakou věc stejné barvy jako zvoněk. Pokud ji najdou, přinesou ji ke zvonku, na který si pak zazvoní. Pokud je věc příliš velká, pouze na ni ukáže, ale nikdo další už pak tuto věc nemůže použít. Hra končí tehdy, kdy už se nenajde žádná stejnobarevná věc jako hudební zvoněk nebo podle potřeby a nálady dětí.

Poté nastává čas na aktivitu s boomwhackery. Děti si mohou stoupnout opět do řady nebo do kruhu a rozdáme každému jeden boomwhacker. Děti mají mezitím prostor si boomwhacker osahat, zkusit si s ním bouchnout jemně o dlaň, případně o zem. Následně se posadíme za klavír, děti zůstanou stát v kruhu (nebo v řadě) na koberci a budeme říkat barvy – pokud zavoláme „Červená!“ a dotyčné dítě má červený boomwhacker, bouchne jemně o dlaň nebo o zem, aby boomwhacker udělal zvuk. My víme, že červený boomwhacker je naladěný na tón C, tak jej zahrajeme na klavíru. Ostatní děti poslouchají a kontrolují, zda tón zní stejně. Několikrát můžeme zahrát špatný tón a zkontrolovat si, zda to děti uslyší a opraví nás. Nejdříve můžeme vyvolávat po jednom (jednu barvu), poté můžeme zkoušet různé kombinace: „Červená, žlutá a zelená zahraje teď!“ Děti si mohou během aktivity boomwhackery mezi sebou několikrát vyměnit.

Část třetí – Zklidnění, sebereflexe dětí

Na závěr jsme se vrátili zpět do elipsy a poslali si proti směru hodinových ručiček elipsoid (míček) a každé dítě mohlo, ale nemuselo říci, co se mu dnes nejvíce líbilo nebo co se mu

naopak nelíbilo. Mluví vždy pouze ten, kdo má v ruce elipsoid. Pokud dotyčný nechce nic říct, posílá elipsoid dál.

5.5.1 Hodnocení aktivity

Dané hudební aktivity se celkem zúčastnilo šestnáct dětí, z toho devět kluků a sedm holek. Všechny děti byly v předškolním věku, tj. 5 až 7 let.

Cílem dnešní aktivity bylo představit dětem rozdíl mezi hlukem a tónem. Počáteční motivaci je vhodné příště zvolit zajímavější. Velký úspěch měly boomwhackery, které děti velmi bavily svou pestrostí barev a zvuků. Na závěr, při posílání elipsoidu, se pár dětí stydělo říct, co se jim líbilo, a tak častokrát řekly to stejné, co už bylo řečeno někým jiným.

Pro tuto aktivitu jsem naplánovala chůzi po elipse na 4 až 5 minut, ale pro příště bude stačit, když chůze trvat jen dvě minuty.

Obrázek 1 Boomwhackery

Obrázek 2 Hudební zvonky

5.6 AKTIVITA Č. 2 – CO JE TO METRUM?

V první části aktivity se zaměřuji na motivaci k aktivitě pomocí vytleskání slabik formou otázka – odpověď, a to opět po klidné chůzi po elipse a přivítání se s dětmi.

Druhá část obsahuje celkem dvě aktivity. Tou první je pochodování do rytmu hudby jako vojáci, a to proto, aby děti lépe uchopily pulzující metrum hudby. Druhá aktivita je zaměřena na pravidelnou pulzaci pomocí dvou druhů ovoce na talíři, kdy jedno ovoce znázorňuje dupnutí a druhé ovoce tlesknutí. Ovoce pokládáme na talíř v různém pořadí i poměru, po názorné ukázce se děti rozdělí do skupin po čtyřech dětech.

Třetí, poslední část, je opět zaměřena na zklidnění dětí a jejich zpětnou vazbu pomocí elipsoidu, který si děti mezi sebou posílají.

Tabulka 3 – aktivita č. 2

Téma	Co je to metrum?
Cíl v jazyce učitele	Představit dětem hudební šablonu
Cíl v jazyce dítěte	Dokázat tleskat a dupat podle hudební šablony
Kategorie hudební činnosti	Poslechová činnost, hudebně pohybová činnost
Organizační forma	Skupinová výuka
Metoda	Názorně-demonstrační (ukázka aktivity), dovednostně-praktická (rytmické cvičení)
Prostředky a pomůcky	Široká lepicí páska, dva různé druhy ovoce (čtyři kusy od každého druhu), čtyři stejně velké talíře

Průběh aktivity:

Část první – Chůze po elipse, přivítání a seznámení se s tématem

Dětem nejprve pustíme klidnou hudbu za doprovodu které budou chodit po elipse. Poté se zastavíme, vypneme hudbu a přivítáme se písničkou „Dobrý den“, kterou jsme se naučili předešlý den. Sedneme si do tureckého sedu okolo elipsy a vysvětlíme dětem, že se teď budeme snažit při mluvení tleskat souhlásky. Názorně předvedeme. Pokládáme dětem

otázku „Jak-se-máš?“ a vytleskáme odpověď, například „DO-BŘE“ nebo „NIC-MOC“. Následně pokračujeme v kladení otázky dětem a poté může využít i otázky jiného typu, například „Jak-se-jme-nu-ješ?“ a dítě vytleská své jméno (např. „BA-RUN-KA“). Poté se s dětmi můžeme vystřídat a budou tvořit otázky ony a my na ně budeme odpovídat.

Část druhá – Aktivita zaměřená na metrum

Posléze vstaneme a dáme dětem pokyn k tomu, aby se rozutekly po herně, jelikož budeme hrát hru na vojáky. Hra spočívá v tom, že děti budou mít za úkol pochodovat jako vojáci do rytmu hudby. Kdykoliv však hudba přestane hrát, musí se zastavit a tlesknout. Využijeme klavíru či hudebních nahrávek, které budeme zastavovat. Na konci aktivity se vrátíme zpátky k elipse, okolo které si stoupneme.

Dětem nachystáme do středu elipsy čtyři talíře a dva druhy ovoce. Zeptáme se, zda tyto dva druhy ovoce (jablka a pomeranče) znají. Vysvětlíme dětem, že kdykoliv bude pomeranč na talíři, bude to pro nás znamenat tlesknutí, a když bude na talíři jablko, tak to bude znamenat dupnutí. Názorně si to s dětmi vyzkoušíme. Ukážeme pomeranč, děti tlesknou, ukážeme jablko a děti dupnou. Opakujeme tak dlouho, abychom se ujistili, že to pochopilo opravdu každé dítě. Poté jim na talíře připravíme pouze jeden druh ovoce, aby pochopily správně princip hry, poté můžeme použít oba dva druhy. Příklad – na první talíř položíme pomeranč a ostatní talíře zůstanou prázdné, takže: „tlesk“- nic-nic-nic. To bude takzvaná „hudební šablona“. Přidáme jim pomeranč do druhého talíře, takže: „tlesk“, „tlesk“, nic-nic. Přidáme pomeranč do třetího talíře, takže: „tlesk“, „tlesk“, „tlesk“, nic. A tak dále – různě střídáme. Důležité je stále dodržovat metrum na čtyři doby („vytleskat nebo vydupat všechny talíře“).

Až se ujistíme, že všechny děti aktivitu chápou, rozdělí se do skupin po čtyřech. Jeden bude vždy „dirigent“, který nachystá svou vlastní kombinaci „hudební šablony“ a ostatní děti se ji snaží správně vytleskat, či vydupat. Pokud děti přesně napodobí kombinaci, vymění se.

Část třetí – Zklidnění, sebereflexe dětí

Na závěr aktivity se vrátíme zpět do elipsy a děti se položí na záda, můžou zavřít oči. Pustíme jim zvuky přírody a začneme vyprávět vymyšlený příběh „Na louce“ (dětem popisujeme, jak to na louce vypadá, co tam můžeme vidět, slyšet apod.). Poté se bavíme, co všechno na této louce viděly a slyšely. Následuje posazení se do elipsy a předávání elipsoidu, aby se děti mohly podělit s ostatními o to, co je dnes bavilo či co se jim povedlo.

5.6.1 Hodnocení aktivity

První aktivitu jsem zvolila částečně i jako motivaci a rozehrání se na tu následující. Doporučuji však použít instrumentální hudební nástroj (klavír či kytaru), díky kterému můžeme korigovat rychlost a styl hudby. Já jsem využila klavír a kombinovala jsem i veselou a smutnou náladu písní (durovou a mollovou tóninu).

U druhé aktivity jsem měla velkou radost z toho, že se děti pokoušely vymýšlet své vlastní kombinace, a to i například tak, že přidaly na jeden talíř oba dva druhy ovoce, což znamenalo tlesknutí i dupnutí zároveň. Důležité bylo však to, že si tyhle „pravidla“ dokázaly kontrolovat ve své skupině samy a případně dítě opravit a ukázat jim, jak to myslely. Příště bych si nachystala i další druh ovoce, který bych následně po pochopení principu aktivity dětem přidala a mohly by si vymyslet svůj vlastní úkon, co bude dané ovoce znázorňovat. Napadlo mě například plesknutí o stehna, ale nechala bych dětem ve skupině prostor pro jejich fantazii.

5.7 AKTIVITA Č. 3 – CO JE TO RYTMUS?

Pro správné naladění dětí se v první části aktivity prochází za doprovodu hudby po elipse. Následuje přivítání a motivace k hlavní hudební činnosti. Dětem také představíme novou hudební pomůcku – šlapací noty.

V druhé části aktivity probíhá práce se šlapacími notami, po kterých děti do rytmu pochodují. Následuje aktivita spojená se zpěvem písní, do jejichž rytmu budeme po šlapacích notách pochodovat. Děti si písně samy vybírají a vždy se střídají na pozici dirigenta, který dětem bubnuje do rytmu.

V poslední části přichází opět zklidnění, ke kterému dochází v tureckém sedu okolo elipsy. Děti si posílají elipsoid a každý se může podělit o svou oblíbenou píseň. Vždy si alespoň kousek písně zazpíváme a tleskáme či bubnujeme dlaněmi o zem do rytmu písně.

Tabulka 4 – aktivita č. 3

Téma	Co je to rytmus?
Cíl v jazyce učitele	Naučit děti pracovat se šlapacími notami
Cíl v jazyce dítěte	Dokázat pochodovat do rytmu na šlapacích notách
Kategorie hudební činnosti	Hudebně pohybová činnost, pěvecká činnost
Organizační forma	Řízená činnost
Metoda	Dovednostně-praktická (rytmické cvičení)
Prostředky a pomůcky	Široká lepicí páska, šlapací noty, klavír, triangel

Průběh aktivity:

Část první – Chůze po elipse, přivítání a seznámení se s tématem

Aktivita opět začíná za doprovodu hudby chůzí po elipse. Děti už jsou zvyklé z předešlých aktivit chodit po elipse bez bot. Opět povídáme dětem smyšlený příběh o velké rozkvetlé louce a popisujeme jim, co všechno tam můžeme vidět a slyšet. Děti si takovou louku představují. Poté se zastavíme, několikrát se zhluboka nadechneme a postavíme se do okolo elipsy. Znovu se pozdravíme písničkou „Dobré ráno“. Po přivítání se posadíme okolo elipsy

a dětem představíme barevné šlapací noty a necháme je, ať si je ohmatají a následně si je položí před sebe. Nejdříve si vyzkoušíme jednoduchou aktivizující aktivitu, a to, že pokud zvedneme notu nad hlavu, tak můžeme zpívat, křičet – prostě vydávat jakýkoliv zvuk. Pokud ji však položíme zpátky na zem, jsme ticho, nikdo ani nešeptne.

Část druhá – Aktivita se šlapacími notami

Hlavní aktivita spočívá v tom, že během zpívání písní budeme pochodovat do rytmu po šlapacích notách. Nejdříve však začneme na jednoduchých pořekadlech, na kterých dětem princip představíme a společně jej vyzkoušíme. Pochodujeme nejprve na místě na jedné šlapací notě (každé dítě má před sebou jednu šlapací notu). Poté můžeme poskládat šlapací noty do kruhu, po kterých děti chodí do rytmu. Toto je však náročnější varianta, jelikož děti musí být během pochodování v kruhu obezřetné vůči ostatním dětem.

Následně necháme prostor dětem, aby si vybraly píseň, kterou si chtějí zazpívat a za pomoci šlapacích not na nich budeme pochodovat. Můžeme vždy zvolit jedno dítě, které si stoupne před ostatní a bude jim předvádět. Děti se pak mohou střídat.

Část třetí – Zklidnění, sebereflexe dětí

Na závěr aktivity se vrátíme zpět okolo elipsy, kolem které se posadíme do tureckého sedu. Dětem pošleme elipsoid a každý může říct název své oblíbené písně. Vždy si alespoň kousek písně s dětmi zazpíváme. Využíváme i tleskání či bouchání dlaněmi o zem do rytmu písně. Pokud se stane, že danou píseň ostatní děti nebudou znát, necháme prostor k tomu, aby nám dítě svou vybranou píseň zazpívalo. Dáváme dětem pocit jistoty tím, že se k jejím zpěvu písně se přidáme a např. tleskáme do rytmu či luskáme prsty. Pokud se stane, že si dítě nevpomene na text písně, můžeme si kousek této písničky pustit na internetu na počítači či telefonu. Opět platí to, že pokud se dítě nechce podělit o svou oblíbenou píseň, může poslat elipsoid dál.

5.7.1 Hodnocení aktivity

Daná aktivita využívala speciálně navržené pomůcky pro Hudební elipsu, a to šlapací noty. Práce s nimi byla pro děti snazší, než jsem si původně při tvorbě aktivit myslela.

Při sebereflexi jsem shledala úskalí v tom, že pokud zapneme píseň na přehrávači na internetu s videem, děti tam ihned zaujmou další videa písniček, které chtějí pustit a v závěru

ztratíme velké množství času a pointu dané sebereflexe . Příště bych již internetový přehrávač nevyužila.

Obrázek 3 Šlapací noty

5.8 AKTIVITA Č. 4 – CO JE TO TEMPO?

V první části aktivity se po chůzi po elipse přivítáme písni „Dobré ráno“ a poté si okolo elipsy sedneme do tureckého sedu. Pokládáme dětem otázky, co všechno na světě může být pomalé, co naopak rychlé, co můžeme dobře slyšet, protože je to nahlas, a co naopak je velmi tiché.

Druhá část obsahuje hudební aktivitu, která je zaměřena na rozlišení pomalého a rychlého tempa. Dětem dáváme různá přirovnání zvířat (např. lenochod – pomalu, gepard – rychle). Tempo udáváme pomocí ozvučných dřívek, u kterých se pak můžou děti střídat, aby si všichni vyzkoušely udávat tempo ostatním. Poté pomocí klavíru budeme rozlišovat hluboké a vysoké tóny. Pokud budou znít tóny hluboké, děti budou dělat velké pomalé kroky jako medvěd, ale pokud budou znít vysoké tóny, budou děti dělat rychlé malé kroky jako ptáček.

Třetí, poslední část je zaměřena na zklidnění po hlavní aktivitě, a to pomocí vyprávění příběhu s doprovodem hudby, kdy se děti položí na záda a zavrou oči. Snaží se pečlivě poslouchat příběh a zkoušet si představovat vše, o čem se v příběhu „Na louce“ zmíníme. Poté se opět posadíme zpět do elipsy a sdělíme své pocity z proběhlé aktivity pomocí elipsoidu.

Tabulka 5 – aktivita č. 4

Téma	Co je to tempo?
Cíl v jazyce učitele	Naučit děti se pohybovat v tempu hudby
Cíl v jazyce dítěte	Dokázat se pohybovat v tempu hudby
Kategorie hudební činnosti	Hudebně pohybová činnost
Organizační forma	Řízená činnost
Metoda	Dovednostně-praktická (poslechové cvičení)
Prostředky a pomůcky	Široká lepicí páska, ozvučná dřívka, triangl, klavír

Průběh aktivity:

Část první – Chůze po elipse, přivítání a seznámení se s tématem

Na začátku děti pro správné naladění a zklidnění chodí pomalu po elipse za doprovodu relaxační hudby. Následně si stoupneme kolem elipsy a přivítáme se písničkou „Dobré ráno“. S dětmi se pak posadíme do tureckého sedu a povíme si o tom, co nás dnes čeká. Bavíme se o tom, co může rychlé, co pomalé, co můžeme dobře slyšet, protože je to nahlas, a co naopak je velmi tiché a musíme nastražit uši, abychom to slyšeli.

Část druhá – Aktivita zaměřená na tempo

Po rozhovoru dáme pokyn dětem, aby se rozutekly po herně a chodily pomalu nebo rychle, podle tempa, kterým budeme hrát na ozvučná dřívka. Můžeme dětem dávat přirovnání např. „pomalu jako lenochod, rychle jako gepard“. Poté můžeme dětem dřívka předat, aby si také vyzkoušely udávat tempo a poté se zase vystřídají s jiným dítětem.

Další aktivita bude zaměřena na rozlišení nahlas a potichu. Opět využijeme i klavír. Dáme dětem pokyn, že pokud budeme hrát na klavír nahlas, budou dělat velké kroky a dupat jako medvěd. Naopak, pokud budeme hrát potichu, budou dělat malé kroky a jemně naskakovat po špičkách jako ptácci. Pro dobré rozlišení budeme při hře „nahlas“ využívat spodních, hlubokých tónů a při hře „potichu“ zase horních, vysokých tónů, abychom podpořili představu medvěda (hluboké tóny) a ptáčka (vysoké tóny).

Část třetí – Zklidnění, sebereflexe dětí

Na závěr aktivity se vrátíme zpět do elipsy a děti se položí na záda. Pustíme jim zvuky přírody a začneme vyprávět námi vymyšlený příběh „Na louce“ (dětem popisujeme, jak to na dané „kouzelné“ louce vypadá, co tam můžeme vidět, slyšet apod.). Poté děti otevrou oči a bavíme se o tom, co všechno jsme na louce mohli slyšet i vidět. Pak se posadíme okolo elipsy a budeme si posílat elipsoid, díky kterému může každé dítě říct, zda si aktivitu užilo, může se pochválit nebo naopak říct, co se mu nelíbilo. Opět platí pravidlo, že pokud se dítě nechce vyjádřit, může poslat elipsoid dál.

5.8.1 Hodnocení aktivity

Pro tuto aktivitu jsem nezvolila žádnou ze speciálních pomůcek, pouze klavír a nástroje, kterými jsme udávali rytmus, a to triangel a ozvučná dřívka. Všechny děti velmi bavilo udávat rytmus, kterým se mají ostatní děti pohybovat.

To, co se mi v této aktivitě nezdařilo, bylo dodržení časového plánu, který byl zhruba o deset minut kratší, než bylo prvotně plánováno. Věřím, že se tomu dá příště vyvarovat vytvořením záložních aktivit k danému tématu aktivity.

5.9 AKTIVITA Č. 5 – CO JE TO ORCHESTR?

Poslední aktivita se dělí celkem na tři části.

V první části se po chůzi po elipse přivítáme, posadíme se okolo elipsy a bavíme se o hudebních nástrojích a orchestru.

Ve druhé části spočívá aktivita v rozdělení jednoduchých hudebních nástrojů mezi dětmi včetně klavíru, na kterém děti budou hrát vybraný tón. Děti následně podle nástrojů rozdělíme do celkem čtyř skupin a vybereme jednoho dirigenta, který bude udávat rytmus pro ostatní děti. Ve druhé aktivitě si mezi sebou děti rozdělí nástroje tak, aby měly alespoň ve dvojici nástroje shodné a budeme chodit okolo kruhu a to dítě, na které poklepeme, zahraje a posadí se. Na to mu odpoví dítě, které drží stejný nástroj a poté se taky posadí.

V poslední části probíhá sebereflexe dětí, ve které se děti zmiňují o nástrojích, na které by chtěly jednou umět hrát a ostatním dětem popisují, jak daný nástroj vypadá a co se mu na něm líbí. To vše probíhá pomocí elipsoidu, kde platí pravidlo, že mluví pouze ten, kdo jej zrovna drží. Na závěr se rozloučíme písní „Na shledanou“ (viz. Příloha II).

Tabulka 6 – aktivita č. 5

Téma	Co je to orchestr?
Cíl v jazyce učitele	Naučit děti ovládat jednoduchý hudební nástroj
Cíl v jazyce dítěte	Dokázat zahrát na jednoduchý hudební nástroj
Kategorie hudební činnosti	Instrumentální činnost
Organizační forma	Řízená činnost
Metoda	Názorně-demonstrační (ukázka aktivity), dovednostně-praktická (hra na hudební nástroje)
Prostředky a pomůcky	Široká lepicí páska, Orffovy nástroje, klavír

Průběh aktivity:

Část první – Chůze po elipse, přivítání a seznámení se s tématem

Dětem opět jako první pustíme klidnou hudbu, během které budou chodit po elipse. Poté se zastavíme a přivítáme se písničkou „Dobrý den“. Posadíme se do tureckého sedu a zeptáme se dětí, co si představí, když se řekne hudba. Dále se budeme bavit o hudebních nástrojích a zeptáme se, jaké děti znají. Můžeme je společně počítat. Poté se bavíme s dětmi, jestli ví, co je to orchestr, jak takový orchestr vypadá a že tam hrají muzikanti a každý má svůj hudební nástroj. Nakonec řekneme dětem, že si dnes na takový orchestr zahrajeme a každý se dnes promění v hráče na nástroj.

Část druhá – Aktivita s hudebními nástroji

Děti rozdělíme do skupinek podle nástrojů – sedm dětí si stoupne ke klavíru, kde každý bude hrát jeden tón pomocí ukazováčku (*vybrala jsem tóny C – na klavíru jsem tyto tóny společně s dětmi vyznačila barevně, aby každé dítě vědělo, kterou klávesu má hrát*) a ostatní děti dostanou některý z Orffových nástrojů (bubínek, triangel, ozvučné dřívka atd.). Každé dítě si vyzkouší nejdřív na daný nástroj zahrát sám, aby se s ním seznámil a věděl, jak má znít a jak jej správně držet. Poté děti rozdělíme na 4 skupinky – v první skupině budou dřívka, v druhé skupině bubínky, třetí skupina bude hrát u klavíru a poslední, čtvrtá skupina, bude hrát na zbylé lehkoovladatelné hudební nástroje, jako je triangel či tamburína. Jako správný orchestr musíme mít dirigenta, který nám řekne, které nástroje mají zrovna hrát a které naopak mají přestat hrát. Budeme vždy ukazovat na danou skupinu, která má hrát a počítáme pomalu vždy na 4 doby – PRVA, DRUHA, TŘETÍ, ČTVRTÁ. Nejdřív začneme velmi pomalu. Ukážu na první skupinu a ta začne hrát, dopočítám do čtyř a pak ukážu na druhou skupinu, dopočítám do čtyř a tak dále. Na ukončení „orchestru“ použiju ten stejný postup – na kterou skupinku dětí ukážu, ta přestane hrát. Děti si pak hudební nástroje mohou mezi sebou vyměnit a vyzkoušet si i práci dirigenta.

Následně si děti mezi sebou rozdělí hudební nástroje tak, aby měly alespoň ve dvojicích shodné nástroje (ozvučná dřívka, tamburíny, drhla apod.). Všichni se pak postaví do kruhu. Budeme chodit okolo kruhu a to, na které dítě poklepeme, zahraje a posadí se. Na to mu odpoví dítě, které drží stejný nástroj a poté se taky posadí. Takhle chodíme okolo kruhu do té doby, než se posadí všechny děti. Poté si děti mohou nástroje mezi sebou vyměnit a hrajeme hru znovu.

Část třetí – Závěrečná sebereflexe dětí, rozloučení

Po konci aktivity, až děti vrátí hudební nástroje na své místo, se vrátíme zpátky k elipse, kde si děti sednou do tureckého sedu. Pošleme si elipsoid a každý může říct, jestli se mu dnešní

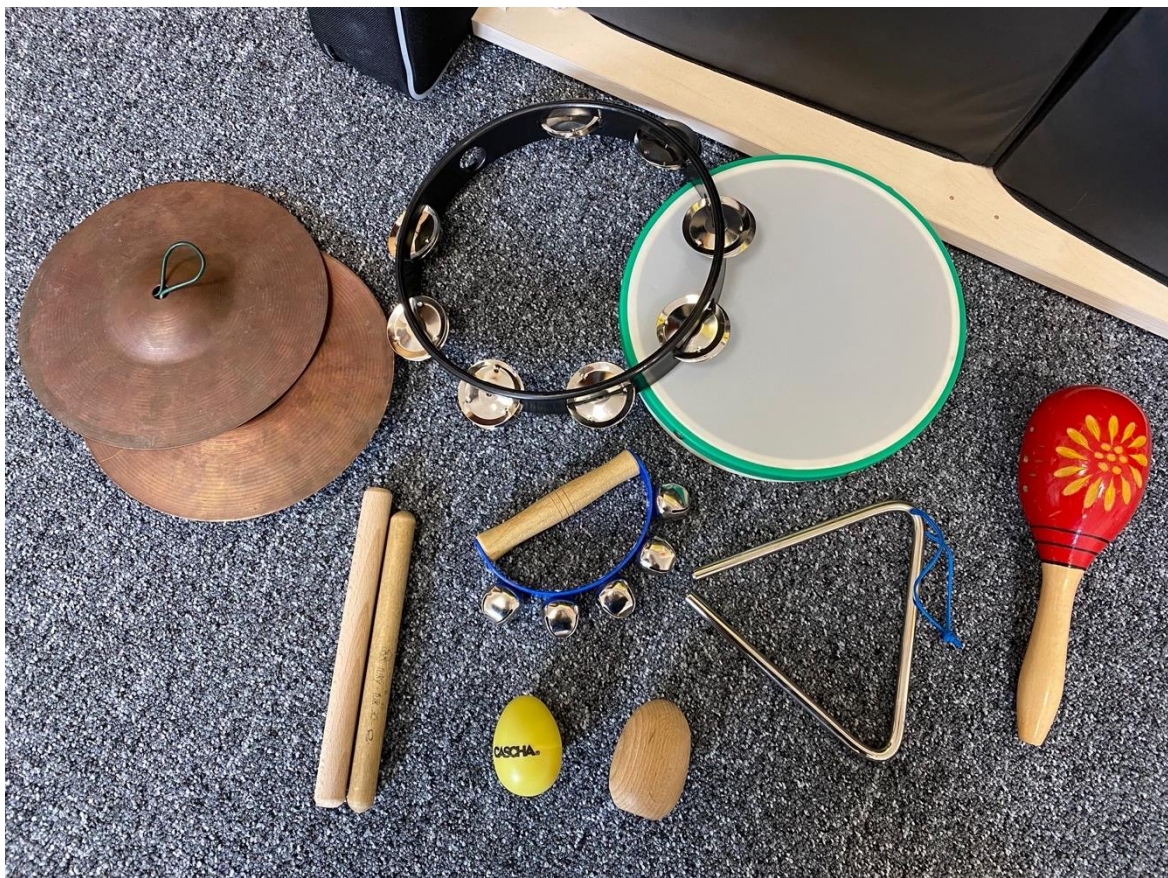
hra na orchestr líbila a jestli má nějaký vysněný hudební nástroj, na který by chtěl někdy umět hrát. Na závěr se rozloučíme krátkou písní „Na shledanou, na shledanou, tak ahoj!“ (Příloha P II).

5.9.1 Hodnocení aktivity

S poslední aktivitou jsem velmi spokojená, jelikož se mi podařilo naplnit naplánovaný cíl. Ze začátku bylo pro děti trochu obtížné zahrát přesně do rytmu, který se udával, ale po pár zopakování jsme i při počítání rytmu zrychlovali, což si přály i děti, když byly na pozici dirigenta.

Spoustu dětí během sebereflexe při posílání elipsoidu zmínilo, že by chtěly umět hrát na klavír, což si ale myslím, že bylo způsobeno tím, že celý týden jsem na klavír doprovázela všechny aktivity. Určitě by proto bylo vhodné využít i jiných melodických nástrojů (např. kytara nebo housle), pokud na ně dokážeme hrát. Musím ale zmínit, že děti vymýšlely i své fantazijní hudební nástroje a popisovaly, jak by podle nich takový nástroj vypadal a jaký zvuk by vydával, což se mi velmi líbilo.

Obrázek 4 Orffovy nástroje

6 EVALUACE SADY AKTIVIT

Evaluace sady aktivit probíhala dvěma způsoby. Prvním způsobem byla vlastní reflexe jednotlivých aktivit, kde jsem se zaměřila na vhodnost zvolených aktivit na vlastní pedagogickou činnost. Dalším způsobem byla evaluace učitelkou pomocí záznamového archu a společného rozhovoru po každé aktivitě. Paní učitelka byla přítomna při realizaci všech hudebních aktivit.

6.1 Sebereflexe

Hlavním cílem vytvořené sady aktivit bylo seznámit děti se základy hudební nauky s využitím hudebních nástrojů a pomůcek, se kterými se pravděpodobně ještě nikdy předtím neselekaly. Využila jsem základních prvků hudební nauky, jako je metrum, rytmus, tón a hluk a to pomocí i běžných činností a her, které děti znají, ze kterých jsme plynule přešly na připravenou hudební aktivitu. Všechny aktivity byly zvoleny tak, aby je zvládlo každé dítě předškolního věku.

Podle mého názoru se mi u všech aktivit děti dařilo zaujmout, a to i díky pestrosti pomůcek, které byly pro děti nové a velmi lákavé. Velmi kladně vnímám i to, že všechny aktivity začínají stejně, a to klidnou chůzí po elipse za doprovodu vždy stejné hudby a následném přivítání, na které se děti vždy velmi těšily.

U některých aktivit jsem si však všimla, že by bylo vhodné je ještě nějak doplnit a u jiné aktivity zase naopak zkrátit, proto bych se příště zaměřila více na časovou náročnost aktivit. Podrobněji se o tom zmiňuji v doporučení pro praxi mateřských škol. Také si myslím, že by bylo vhodné tuto sadu hudebních aktivit rozdělit na více částí a do delšího časového období. Proto bych pro další sadu aktivit zvolila jiné schéma realizace, a to nejlépe pravidelně jedenkrát týdně po celou dobu školního roku. Děti by se tak mohly lépe naučit pracovat s hudebními nástroji a pomůckami.

Všechny aktivity byly vytvořeny pro děti předškolního věku, avšak nevylučuji, že by některé aktivity zvládly i děti mladší. Aktivity by se však musely lehce poupravit a počítat vždy s alternativou jednodušší aktivity pro děti, které by mohly mít problém např. správně držet hudební nástroj.

Aktivita č. 1 – Co jsou to tóny?

Pro tuto aktivitu jsem zvolila boomwhackery, které byly pro děti nové a velmi lákavé, neboť byly barevné a vydávaly zvuky. Cíl aktivity byl naplněn.

Aktivita č. 2 – Co je to metrum?

U této aktivity doporučuji použít i jiný instrumentální hudební nástroj (klavír či kytaru), díky kterému můžeme korigovat rychlost a styl hudby, aby byla aktivita pro děti zajímavější. Cíl aktivity byl však naplněn – děti zvládaly vnímat metrum hudby a dokázaly dupat i tleskat do rytmu podle „šablony“ ovoce na talíři.

Aktivita č. 3 – Co je to tempo?

U této aktivity jsem využila za mě nejvíce povedenou pomůcku od paní Krškové, a to šlapací noty.

Aktivita č. 4 – Co je to rytmus?

Pro tuto aktivitu jsem nezvolila žádnou ze speciálních pomůcek, pouze klavír a nástroje, kterými jsme udávali rytmus (ozvučná dřívka, triangl). To bylo však dostačující, jelikož cíl aktivity byl naplněn. V tomto případě bych si jen příště pohlídala délku aktivit, neboť jsem počítala s tím, že aktivity budou trvat déle, než tomu bylo ve skutečnosti.

Aktivita č. 5 – Co je to hudba?

Pro poslední hudební aktivitu jsem zvolila širokou škálu Orffových nástrojů. Některé poskytla mateřská škola, ale pro případ, že je děti budou všechny znát, jsem přinesla ze základní umělecké školy více těchto nástrojů, u kterých jsem si byla jistá, že nebudou pro děti příliš známé. Nejvíce se jim však líbilo hrát na klavír a triangl. Nakonec si však děti všechny nástroje vyzkoušely a dokázaly je správně použít, tudíž byl cíl aktivity splněn.

6.2 Hodnocení od učitelky

Jako evaluaci pro paní učitelku jsem zvolila záznamový arch, do kterého učitelka stručně zaznamenávala odpovědi během aktivit. Potom po jednotlivých aktivitách následoval krátký společný rozhovor, ve kterém mi učitelka zmiňovala se připomínky k aktivitám a já si je zapisovala. Po poslední aktivitě jsme udělaly závěrečné celkové hodnocení celé sady aktivit, kde jsme si shrnuly plusy a mínusy celé sady aktivit.

Bohužel paní učitelka psala do záznamového archu velmi stručně, především jednoslovné odpovědi formou souhlasu. Čekala jsem obsáhlejší odpovědi, avšak po každé dokončené aktivitě mi svůj názor a připomínky vždy více objasnila. Po poslední aktivitě jsme společně vytvořily klady a zápory dané sady aktivit.

Tabulka 7 Záznamový arch

AKTIVITA:	Byla studentka připravená na danou aktivitu?	Byla aktivita zvolena přiměřeně k věku dětí?	Zapojovaly se děti aktivně do činností?	Poznámky, připomínky:
Co jsou to tóny?	„Ano.“	„Ano.“	„Ano.“	„Studentka by mohla mluvit pomaleji, aby ji děti lépe rozuměly.“
Co je to metrum?	„Ano.“	„Ano, dnes by se mohly zapojit i menší děti.“	„Ano.“	„Tato aktivita se mi velmi líbila.“
Co je to rytmus?	„Ano.“	„Aktivita byla pro děti náročnější.“	„Téměř všechny děti ano.“	„Šlapací noty byly skvělé!“
Co je to tempo?	„Ano.“	„Ano.“	„Ano.“	„Dbát na dodržení časového plánu aktivity“
Co je to orchestr?	„Ano.“	„Ano.“	„Zpočátku ano, ke konci méně.“	„Aktivita byla nakonec delší a některé děti už na závěr nedávaly pozor.“

6.3 Porovnání sebereflexe a hodnocení učitelkou

Zde popisují pár věcí, na kterých jsme se s paní učitelkou shodly či neshodly.

Délka trvání aktivit

S paní učitelkou jsme se shodly na tom, že by bylo vhodné některé aktivity buďto zkrátit, nebo rozdělit na více částí, jelikož děti už ke konci nedávaly pozor a aktivita je přestala bavit (bylo to příliš dlouhé). Bylo by také vhodné příště zvolit jiný časový plán realizace aktivit, a to pravidelně jedenkrát do týdne během celého roku.

Motivace dětí

Motivace probíhala na začátku každé aktivity, a to formou chůze po elipse za doprovodu hudby a pak následné diskuzi na určité téma, které se vázalo k aktivitě. Shodly jsme se na tom, že motivace k činnostem formou chůze po elipse za doprovodu hudby děti zklidnila a dobře připravila na činnosti. Jelikož tato chůze probíhala pravidelně před každou aktivitou, děti si na ni postupem času zvykly a dokázaly se den ode dne lépe při chůzi uvolnit. Paní

učitelka zmínila, že tuto chůzi po elipse pro zklidnění dětí by ráda aplikovala častěji i před jinými činnostmi v mateřské škole.

Zvolené organizační formy

Paní učitelka má názor takový, že je nejvhodnější řízená činnost, jelikož u hudebních činností to jinak nejde a děti jsou na to zvyklé. Zde však musím s paní učitelkou nesouhlasit. I když to bylo náročné, dvě aktivity se mi podařily vytvořit formou skupinové výuky. Děti si práci ve skupině s kamarády užívaly, jelikož měly u činností více volnosti.

Využití hudebních pomůcek

S paní učitelkou máme stejný názor na pomůcky, které se k Hudební elipse vážou, a to takový, že jejich pestrost a barevnost je pro děti velmi lákavá a práce s nimi je velmi zábavná. Obě jsme toho názoru, že tyto pomůcky je možné využít i u jiných, běžných hudebních aktivit, jako je např. nácvik písně, kdy pochodování po šlapacích notách dětem pomůže lépe uchopit metrum i rytmus písně.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI MATEŘSKÝCH ŠKOL

Na základě dat získaných z evaluace jsem vypracovala následující doporučení pro praxi.

Všechny aktivity vycházely z předpokladu, že se v mateřské škole nachází alespoň základní pomůcky pro realizaci hudebních činností (Orffovy nástroje a instrumentální nástroj) a děti s nimi mají alespoň částečně zkušenost. Pokud se zde pomůcky nachází a nejsou příliš často využívány, doporučuji vymezit prostor dětem pro jejich poznávání. Můžeme tímto podpořit přirozenou zvědavost dětí a rozvoj hudební improvizace. Nepřítomnost hudebních pomůcek lze vyřešit i výrobou vlastních pomůcek. Sama jsem vyrobila k sadě aktivit pomůcky, které jsou inspirované Irenou Krškovou a lze je využít při různých hudebních činnostech. Pro děti bude navíc výroba vlastních hudebních pomůcek příjemným zpestřením a motivací k nadcházejícím hudebním činnostem.

Jsem přesvědčena, že by bylo vhodné zařazení těchto aktivit v mateřské škole v pravidelném intervalu, a to například jedenkrát týdně během celého školního roku. Aktivity lze přizpůsobit danému ročnímu období nebo integrovaným blokům. Dle mého názoru by bylo jistě příhodné si vyhradit k těmto hudebním činnostem jeden určitý den (např. pátek), jelikož pravidelnost a jasně daný rozvrh je pro děti v mateřské škole velmi důležitý.

Co se týče počtu dětí ve skupině, pokud je to možné, doporučila bych spíše menší počet, a to maximálně dvanáct dětí z toho důvodu, abychom měli možnost lepší interakce a větší individuálnosti při práci s dětmi.

Dále bych chtěla poukázat na motivaci před hudební činností. U všech aktivit se velmi osvědčila chůze po elipse za doprovodu relaxační hudby. Mělo to velmi kladný vliv na zklidnění dětí, který vedl k větší koncentraci na nadcházející činnost.

Samotný hudební nástroj je pro děti lákavý, avšak jeho používání bez hlubšího porozumění a názorné ukázky, jak se s nástrojem zachází, nemá zcela smysl. Všem učitelům a učitelkám doporučuji, aby vždy dbali na to, že děti každému pokynu a úkolu rozumí, aby byly schopné maximálně naplnit cíle, které si mají danou aktivitou osvojit a zvládnout.

Hudební elipsa nám umožňuje vždy na konci aktivit provést sebehodnocení dětí pomocí elipsoidu. Děti se cítí bezpečně i díky tomu, že nemají povinnost se vždy vyjádřit a když chtějí, mohou poslat elipsoid dál, aniž by na něj učitel vytvářel tlak a nutil ho alespoň k nějaké odpovědi. To je jeden z důležitých znaků, který je potřeba, aby všichni učitelé i učitelky při realizaci Hudební elipsy dodržovali.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se dělila na dvě části, a to teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem se věnovala hudebním činnostem v předškolním vzdělávání, které jsem rozdělila na činnosti poslechové, hudebně pohybové, pěvecké a instrumentální. Dále jsem se zmiňovala o tom, jaké místo mají hudební činnosti v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. V další kapitole jsem popsala Hudební elipsu a krátce představila její autorku, Irenu Krškovou. Poslední kapitolu teoretické části jsem věnovala aplikaci principů Hudební elipsa v mateřské škole. V praktické části jsem představila vytvořenou sadu aktivit inspirované principy metody Hudební elipsa, včetně cílů těchto aktivit a realizace. Tyto aktivity jsem nazvala formou otázky: Co jsou to tóny? Co je to metrum? Co je to tempo? Co je to rytmus? Co je to hudba? Během realizací těchto aktivit se nevyskytl výrazný problém, který by nějak narušoval jejich hladký průběh. Závěr práce obsahuje vlastní evaluaci a hodnocení od přítomné paní učitelky.

Záměrem mé bakalářské práce bylo vytvořit sadu aktivit inspirované metodou Hudební elipsa. Důvodem vytvoření aktivit bylo především to, že tato metoda není moc známá mezi učiteli mateřských škol a pomůcky Ireny Krškové jsou opravdu dobře navrženy pro děti k učení se základů hudební nauky. Během své praxe na vysoké škole jsem měla možnost nahlédnout do vícero mateřských škol, avšak v žádné z nich se Hudební elipsa ani žádné z pomůcek nevyužívalo. Vytvořenou sadou aktivit jsem chtěla demonstrovat, že dané činnosti jsou snadno realizovatelné v mateřské škole a že také není potřeba originálních pomůcek – vše je možné si vyrobit či se nechat inspirovat k vytvoření úplně jiných, vlastních hudebních prostředků.

Dané téma, i navzdory tomu, že mám k hudbě velmi blízko, se mi zpracovávalo velmi těžce. Jako velkou nevýhodu vnímám nedostatek podkladů a odborné literatury ohledně autorky Ireny Krškové a její práci. Také jsem zaznamenala velmi nízký počet současné literatury o hudebních činnostech, které jsou určeny pro předškolní vzdělávání. Drtivá většina literatury je již zastaralá a je potřeba ji zaktualizovat, jelikož se trendy dnešní doby značně liší od dob 90. let minulého století. Jsem však za tuto příležitost vděčná, jelikož jsem si doplnila poznatky o této metodě i hudebních činnostech v mateřské škole. Pevně doufám v to, že vytvořené aktivity budou pro ostatní učitelky a učitele motivací k vyzkoušení a zařazení pomůcek Ireny Krškové do svých hudebních činností.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Campbell, P. S., & Scott-Kassner, C. (2014). *Music in childhood: From Preschool through the Elementary Grades. Fourth Edition*. Boston: Schirmer.

Daniel, L. (2010). *Metodika hudební výchovy. Vyd. 3., dopl.* Ostrava: Montanex.

Grigová, V. (2020). *Základní hudební znalosti*. Olomouc: ALDA.

Hasalíková, S. (2015). *Irena Kršková roz. Buržáková. Paměť národa*.
<https://www.pametnaroda.cz/cs/krskova-roz-burzakova-irena-1932>

Jurkovič, P. (2012). *Od výkřiku k písničce*. Praha: Portál.

Klasová, J. (2018). *O autorce. Potštátský houslový klíč*.
<https://www.potstaskyhouslovyklic.cz/autorka-irena-krskova/>

Kubecová, M., Pehelová, M., Slavíková, M., Růžičková, V., & Váňová, H. (2017). *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí*. Praha: Raabe.

Lišková, M. (2012). *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe.

Miendlarzewska, E. A., & Trost, W. J. (2014). How musical training affects cognitive development: rhythm, reward and other modulating variables. *Frontiers in Neuroscience*, 7, 1–18. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fnins.2013.00279/full>

Montessori, M. (2018). *Absorbující mysl: vývoj a výchova dětí od tří do šesti let*. Praha: Portál.

MŠMT (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*.
<https://www.msmt.cz/file/56051/>

Raková, M., Štípalová, L., & Tichá, A. (2016). *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími (Vydání druhé)*. Praha: Portál.

Roberts, J. C., & Beegle, A. C. (2018). *World music Pedagogy, Volume II: Elementary Music Education*. New York: Routledge.

Sedlák, F., & Váňová, H. (2013). *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum.

Slavíková, M. (2012, 13. března). *Hudební vývoj dítěte v předškolním věku*. Metodický portál. <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/14413/HUDEBNI-VYVOJ-DITETE-V-PREDSKOLNIM-VEKU.html>

Syslová, Z., Burkovičová, R., Kropáčková, J., Šilhánová, K., & Štěpánková, L. (2019). *Didaktika mateřské školy*. Praha: Wolters Kluwer.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ADHD	porucha pozornosti s hyperaktivitou
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
např.	například
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Boomwhackery	32
Obrázek 2 Hudební zvonky	33
Obrázek 3 Šlapací noty.....	39
Obrázek 4 Orffovy nástroje	45

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Obsah aktivit.....	29
Tabulka 2 – aktivita č. 1	30
Tabulka 3 – aktivita č. 2	34
Tabulka 4 – aktivita č. 3	37
Tabulka 5 – aktivita č. 4	40
Tabulka 6 – aktivita č. 5	43
Tabulka 7 Záznamový arch.....	48

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Uvítací píseň

Příloha P II: Píseň na rozloučenou

PŘÍLOHA P I: UVÍTACÍ PÍSEŇ

Dobré ráno, dobrý den

PŘÍLOHA P II: PÍSEŇ NA ROZLOUČENOU

Na shledanou

